श्री॥ नारदउवाच श्रुतेति हेमुनेमार्कंडेय एवंपराशरंकामइमिति प्रकारेण १। २ घटोद्भवःअगस्त्यःश्लः
ष्णयामदुमधुरयाउपचक्रमेआरेभे ३ यस्यकथामृतस्यसेवनपराः ४ मलापहापापनाशिनीकामपाप
योर्वासनांआत्मनिष्ठंसंस्कारंप्रधुनोति।नाशयतिकेवलंतस्मिन्क्षेत्रेवसतिरिव ५ अपिभिन्नक्रमः।तत्क्षा
मृतंतिनवीनबहुपुस्तकेषुदृश्यमानःपाठस्त्वसमीचीनः।अर्थासंगतेः।अयंमेआत्मामानस्त्वत्तोतात्क्षेत्र
नार० श्रुतेवंक्षेत्रमाहात्म्यंलोपामुद्राथवेमुने पुनःपप्रच्छसासाध्वीगंतेपथितंप्रियं १ लोपा०उ०
पराशरोमुनिश्चात्रकिंकामःसमगान्मुने ब्रूतंतावत्तकिंचात्रतत्संवेद्यंहिमेप्रियं २ नार०उ० इतित
स्यसंदृष्टोभगवान्सघटोद्भवः प्रहस्यश्लक्ष्णयावाचाप्रवक्तुमुपचक्रमे ३ अगस्त्य० वयंधन्य
तमालोकमार्गेप्राप्तंकथामृतं अध्वश्रमंनजानीमोयत्सेवनपराःप्रिय ४ करवीरकथापुण्यास
वैलोकमलापहा वासनांप्रधुनोत्येषात्क्षेत्रवसतिर्यथा ५ नतथापिप्रियेसाध्वीतद्वन्नामृतसेवनात्
क्षेत्रप्रश्नामृताद्यद्वदात्मामेयंप्रसीदति ६ यत्सेवयाममभवेन्नतमानिद्रानोवैक्षुधानचमथिश्रमएव
चान्यः तद्वैभजंतुकरवीरकथामृतंचसर्वेजनाविरहशोकभयापहंयत् ७
कथाप्रश्नामृताद्यथाप्रसीदतितथात्वन्मुखामृतसेवनात्त्वदधरामृतपानादपीनप्रसीदति ६ यस्यकथा

मलस्यसेवयापथिएषःश्रमःमार्गगमनश्रमःअन्यःकोपिश्रमःनभवति। यत्कथामृतंममकाशीविरह
शोकभयनाशकं ७ वरःसुंदरःआरोहःश्रोणिर्यस्यास्तत्संबुध्यौपराशरस्यागमकारणंयथावत्यथार्थेन ८
महत्काशीतःगुरुजातमितिश्रुत्वा ९ समागतंअल्पकालावशेषात्समागतप्रायंवीक्ष्यज्ञात्वाज्ञानेहेतुग
र्भविशेषणदेवज्ञइतिज्योतिःशास्त्रज्ञइत्यर्थः यद्वायोगेनभाविप्राणिहेवज्ञः ९० चिंतामेवाहसहस्रेतिसा
शृण्वदेविवराटेहपराशरागमकारणं तदाश्रमकथांचापियथावत्कथयाम्यहं ९ विज्ञाना
तुलितंक्षेत्रंकरवीरंपुरंमहत् श्रुत्वापराशराभ्यागन्तुमिषारण्यतःप्रिये ९ कलिंसमागतं
वीक्ष्यसर्वबुद्धिविनाशनं चिंतयामासदेवज्ञःसर्वलोकहितायसः ९० सहस्रशारवमायु
स्तत्रवेदोयंजगतीतले कथंप्रयेतलोकेषुस्वल्पायुष्यपुंचेषहि ९१ अल्पशक्तिस्वल्पसत्वेषु
स्वल्पपुण्येषुवैतथा पुराणान्यपिसर्वाणिचेतिहासान्सहस्रशः ९२ स्मृतयश्चमहापुण्याः
कोवासंग्रथयिष्यति विनाविष्णुंहिकर्मेदंकोवाकर्तुंसमुत्सयेत् ९३
धैश्चतुर्भिःसहस्रशारवयेतिजात्यभिप्रायेणैकवचनं अनंताभिःशारवाभिःइत्यर्थः लोकेषुजनेषु

ग्रथेतविस्मृतिंप्राप्स्यान् ९१ अल्पसत्वेषुअल्पसत्वगुणेषुअल्पबलेषुवा ९२ स्मृतयस्मृतीः संग्रथ
ती यिष्यतिप्रकटिकरिष्यति संकथयिष्यतिप्राचीनपुस्तकपाठः सर्वतः सारभूतंपुराणिकः कथयिष्यतीत्यर्थः९३
९४ तपसाराधनेनद्वयोर्द्वायणादिनाआराधनेनपूजाद्युपासनेनवशीप्रतिष्ठितोदासर्वकामप्रदातपोभूमिवि
चार्यचेति करवीरंसमागतः ९५ अथकरवीरक्षेत्रंवर्णयतिनानापुण्ययतिपुण्यकारिनदेवतीर्थदेवालय
तादृशंपुत्रमेकंहियाचेहसर्वदेहिनां पूरयिष्यतिनेकामंहरिर्भक्तप्रियःपरः ९४ शक्यतेसत्व
शीकर्तुंतपसाराधनेनच इतिसंचिंत्यसकृद्दंडतोभूमिविचार्यच ९५ समागतस्तताभद्रंकरवीर
पुरंमुनिः नानापुण्यवनाकीर्णंसर्वामरनिषेवितं सत्तीर्थनिकराकीर्णंबहुदेवालयान्वितं ९६ रत्नस्फ
टिकपाषाणैःकृतदुर्गसुदुर्गमं गोपुरैर्विविधाकारैर्बहुशोभाकरंचिरं ९७ कृतविद्रुमसोपानैःकृत
प्राकृतभूमिकं गंगाद्वयेनासमेतासौरस्वीकृतवारिणं ९८ उत्तरेकृष्णयावाख्यवारुण्यासकृदंडीकृतं
पूर्वेविकृष्णयादक्ष्यागणकाचापियंत्रितं ९९ दक्षिणेवैदयक्षाभ्यांनदीभ्यांचसुरक्षितौ पश्चात्त्विम
यूरीभ्यांनदीभ्यांसुसकृदंडीकृतं २०
चयाढ्यं ९६ रत्नस्फटिकैःकृतनदुर्गणप्राकारेणकृतासदुर्गमं गोपुरैःपुरद्वारैः ९७ कृतानिविद्रुमानां

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

प्रवाळानांसोपानानियस्मिन्ततद्रुताः मरकतस्यद्रुमाः मार्कंडेयः भृग्वयोयत्रततुमरकतशब्दोकारलोपआ
र्षः गंगायोर्नद्योः त्रतिदिशंद्वयेनद्वयेननद्वासमंतात्परिखेदुर्गविष्टकजलाशयोयस्यततत्आसमंतात्परिखं
त थारुतंआसमंतात्परिखीरुतंकिंचनाच्युतदुर्गरुरुतंतद्वत्रिरुतंआसमंतादिशब्दाव्ययीभावेसमा
सेपिपंचम्यरलुक्आर्षः यद्यपिगंगाशब्दः।गंगाविष्णुपदीतिकोशात्।भागीरथीवाचकस्तथापिइडाभागी
रथीगंगापिंगलायमुनानदीस्त्रत्रगंगाशब्दस्यसामान्यनदीवाचकत्वं।अन्यथाभागीरथीशब्देनपौनरुक्त्यापत्तेः
यमुनानदीस्त्रत्रनदीपदस्वारस्याच्च।एतत्पुराणरुपंचगंगाशब्दंगंगाशब्दपदस्योक्तार्थपरात्वाच्च १६ कस्यां
दिशिकिंनदीहयंततदाहउत्तरेतिद्वाभ्यांउत्तरेदेशेरुरुतंशब्दायतेनहेतुनाभिप्रयेणेत्यर्थः।एवंयत्रितमिप्रयेणेत्य
स्याप्यर्थः १९ दक्षिणेदेशेवेत्रवत्यक्षाभ्यांवेत्रवत्यायक्षयत्यनेनेत्यक्षयंवटस्तत्पर्यंतोदेशोवेत्रवत्यक्षयवट
स्तस्मिन्नित्यर्थः पश्चिमेदेशेशिववटमूर्यंच २० चतुर्दिक्षुचतुर्षुमहाद्वारेषुचत्वारिलिंगानिक्षेत्ररक्षणेसंति तान्येवाहपर्वतेति २१ क्षेत्रस्यदक्षिणेभागेचक्रेश्वरना
मकं पश्चिमभागकलेशं प्राचीनपुरुलंकेकलहेशमितिपाठः २२ क्षेत्रमध्यद्वारेषुचतुर्युगाःदेवताः
संतिताःशृणु २३ योम्येदक्षिणेपश्चिमेसिध्दबटुकेश्वरौदौ २४ अष्टसुदिक्षुअष्टलिंगान्याहसमंतादिति

औदुंबरनामकेएवमग्नेपिविश्रुतप्रसिध्देअनंतःशेषएवस्कंपर्यंकस्तस्मिन्क्षेत्ररक्षायेआतंरहीतंचक्रंयेन
सशेतेनिद्रामुद्रयातिष्ठति २९ दक्षिणेन्यग्रोधकतीर्थे ३२ प्रत्यक्पश्चिमायांदिशि ३३ उत्तरेदेशे ३४
भक्तज्ञानांभुक्तिंमुक्तिंचदातुमिवधत्तमित्युत्प्रेक्षा ३५ कथनेनप्रकाशयन्परमानंदस्यनिर्भरोतिशयो
पूर्वेचोदुंबरतीर्थेपूर्वाब्धिरितिश्रुते शेतेनंतस्तुपर्यंकेक्षेत्ररक्षात्तचक्रकः ३१ यांम्येन्यग्रोधकतीर्थे
दक्षिणाब्धिरितिश्रुते शेते० ३२ प्रत्यक्पालाशकेतीर्थेपश्चिमाब्धिरितिश्रुते शेते० ३३ उत्तरे
श्वत्थकेतीर्थेउत्तराब्धिरितिश्रुते शेते० ३४ एवंसंरक्षितंसर्वंक्षेत्रंयत्करवीरकं देव्याचाथ
महालक्ष्म्याधृतंयद्दक्षिणेकरे दातुंभक्तजनानांहिमुक्तिंभुक्तिमिवत्रिये ३५ तत्क्षेत्रप्रवरंब्रह्मपरमा
नंदनिर्भरः स्वभाग्यस्फुरितेष्वेवजगादेतन्महामुनिः ३६ पराशर उ० अहोमहीयंसुरुतंतेकिमद्य
।स्थितंरुतंपूर्वमिहस्फुटंतत् दृष्टंमयेतत्करवीरकंपुरंब्रह्मेंद्ररुद्रप्रमुखैर्वरेण्यं ३७
यस्मिन्सःविरेण्वन् ३६ षडभिःस्वभाग्यमभिनंदति। अहोइति। यस्त्वंरुतंरुतंपुण्यंतन्महीयंसुरुत
तंअद्यास्मिन्नहनिइहदेशेस्फुटं प्रकटंस्थितंस्वयमेवप्राप्तंकिंमहामुनिःपराशरःजगाद्अहोआश्चर्यंआ
श्चर्यमगाद्दृष्टमिति। ब्रह्मादिभिर्यत्तु विमृग्यंशोधयंतत्करवीरपुरंदृष्टंचक्षुर्विषयीकृतमिश्चाश्चर्यं ३७

सर्वत्रलिंगमितिद्वितीयांतस्यउत्तरेस्थितरामेशमित्तत्रभिन्नपदंत्वेकदेशयन्वयः ऐंद्रपदंतसप्तम्यलुक्प्राची
नपुस्तकेनिबोधयतिक्रियायासंबंधोज्ञेयः २५ अग्निकोणेऽग्नेय्यांदिशि २६।२७।२८ अग्नेयकथितया
उत्तरेसिध्दरामेशमितिषाः ऐशानिइशानदिग्भागे २९ चतुर्दिक्षुजलशायिनारायणश्चतुष्कोनरक्षितंमि
महाद्वारेषुचचत्वारिसंतिलिंगानिरक्षणे पर्वतोपरिपूर्वेचलिंगंरामेश्वराभिधं २३ दक्षिणेचविभागेच
लिंगंचक्रेश्वराभिधं कल्पांतेचमहालिंगंस्थितंपश्चिमभागके २४ उत्तरेतुयथाभोगश्रीगुप्तमल्लिकार्जुनं
मध्यद्वारेषुसप्तत्रेत्वातात्तानिबोधय २२ उज्ज्वलंवास्थितापूर्वयाम्यकासायनीस्थिता पश्चिमेतुविभागे
वैश्रीसिध्दवटेश्वरो २५ उत्तरदिग्विभागेचश्रीकेदारेभिधेस्थितं समंतात्सप्तलिंगेभ्योयद्विघ्नेश्वरप्रभृतिं २५
अमरेशाभिधंलिंगंपूर्वेरुद्धातटेस्थितं कोपेश्वराभिधंलिंगंअग्निकोणेस्फटांस्थितं २६ वीरभद्रंम
हालिंगंदक्षिणेतुस्फटांस्थितं सिध्दसांख्येश्वरंलिंगंनैऋत्यांदिशिसंस्थितं २७ श्रीभोगेशंमहालिंगं
पश्चिमेतुसुसंस्थितं वटेश्वराभिधंलिंगंवायुकोणेस्थितंपरं २८ उत्तरेस्थितरामेशंरुद्धातटस्फटांस
स्थितं ऐशानेसंगमेशंचरुद्धावरुणसंगमे २९ इतिलिंगाष्टकंनाथयक्षेत्रंस्फटीस्थितं जलशायीच
तुष्कोणसंमतात्यत्करक्षिते ३०
॥ ७॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥
ग्राहजलशायीति ३० ७॥

एतत्सदाक्षेत्रांतराभावेहेतुमाह मुनीति यत्रमुनींद्रदृष्टंसिकतास्वरूपंवालुकास्वरूपंविभातीतितस्मात्करवीर
परमपूर्वं ३९ अत्रलोकतानिक्षेत्राणि विलोकितानिपरंतुकरवीरंअथापिपुरमुद्रैवभिन्नाआकारएवलोको
त्तराः तदेवाह यत्रेति ३९ अत्रक्षेत्रेतथापिविलग्नंअस्तंजातंविमग्नमितिपाटेसएवार्थः अत्रयथायस्मात्
शिवरूपंलब्धदृष्टंदृष्टमेवापूर्वमाश्चर्यंविभाति ४० उभयंदृष्टमुक्तिमुक्तिंदक्षेत्रंविचिन्वतामया ४१
दृष्टमयाक्वापिनचेदृशंक्षेत्रंपवित्रंजगतीतलेन्यत् मुनींद्रदृष्टंसिकतास्वरूपंविभातिपूर्वंकर
वीरकंपुरं ३९ विलोकितान्यंत्रबहूनितानिमुद्रैवभिन्नाकरवीरकेपुरे यत्रासमंतात्प्रतिभातिदृक्षा
दृवस्वरूपाहिमहद्विचित्रं ३९ दृष्टान्यनेकान्यवनीतलेमयातीर्थान्यथाप्यत्रमनोविमग्नं जल
पवित्रंचदिवस्वरूपंदृष्टंयथैवात्रविभात्यपूर्वं ४० यद्मुक्तिदंतन्नविमुक्तिदंक्वचिद्यंमुक्तिदंतं
न्नविमुक्तिदंक्वचित् क्षेत्रंमयाचोभयदंविचिन्वतानदृष्टमन्यत्करवीरतोमहत् ४९ धन्यंमदीयंचर
णद्वयंवैधन्यंमदीयंननुदृष्टियुग्मं ४० जन्मापिधन्यंकिमिहाद्यवर्णदृष्टंमयायत्करवीरकंपुरं ४२
अगस्त्यः पराशरोमुनिश्चैववदन्प्रमुदिताननः समागतोथवैसुभुप्रयागंवात्रस्थित्वाक ४३
करवीरदर्शनेकारणानिजन्मचरणदृष्टयः तत्रयमभिनंदतिधन्यमिति ४२ अगस्त्यउवाच पराशरइतिएवं

मार्गवटंतूप्रयागंप्राप्तः कीदृशं प्रयागंबालखिल्यऋषिभिः ४३ द्वारस्थितान्देवान्रामेश्वरादीनूसन्नतिप्रा
र्थनैः सम्यक्नमस्कारप्रार्थनाभिरपि ४४ प्रयागस्वरूपमाह तिसृणामिति गंगानंदीनांसंगमोयत्रास्ति ४५
तन्नदीत्रयमाह श्रीति यत्रसंगतातत्प्रयागकंतीर्थंस्वार्थिकप्रत्ययः ४६ यत्रेति अनुदिनंदिनेदिनेब्रह्मघोषं
वेदपाठं ४७ तर्हिवेदपाठशब्दः किमितिसर्वैःसदानश्रूयतेतत्आह। स्नानेति ब्रह्मसंविभिःयथाविधिवेद
मार्गेद्वारस्थितान्देवान्संपूज्यविधिपूर्वकं गंधाक्षतसुपुष्पाद्यैः सन्नतिप्रार्थनैरपि ४४ तिसृणांचेह
गंगानांसंगमोयत्रविद्यते क्षेत्रंतायव्यदिग्भागेतत्प्रयागमितीरितं ४५ श्रीब्रह्मरूपिणीकुंभीभद्रयाविष्णु
रूपया शिवयाशिवरूपिण्यासंगतातत्प्रयागकं ४६ यत्रचानुदिनंब्रह्मासर्वदेवसमन्वितः ब्रह्मघोषं
प्रकुर्वाणोब्रह्मघोषंकरोत्यनु ४७ स्नानदानपरैस्तत्रवासिभिब्रह्मसंविभिः सघोषःश्रूयतेद्यापिपुण्य
वद्भिःक्वचित्क्वचित् ४८ स्नानंकृत्वामुनिस्तत्रतीर्थंश्राद्धंविधायच गोभूतिलहिरण्यादियथाश
क्त्याप्रदत्तवान् ४९ पितृन्संतर्प्यविधिवत्कृत्वा माधवदर्शनं कृपाटस्वामिनंनत्वातथान्यानपिसर्वशः
समागतंवटंचाथसपत्नीकोमहामुनिः ५०
पाटकेःब्रह्मदेवोपासकैर्वाअद्यापितत्रैवक्वचिद्देशेकदाचित्श्रूयते ४८ मुनिःपराशरःतत्रप्रयागतीर्थे।४९

कृपाटस्वामिनंस्कंदंअन्यानपिदेवान्ऋषींश्चप्रणम्यमहामुनिः पराशरोःसत्यवतिसहितः वटंसमागतः५०वटस्य
ब्रह्मदेवरूपत्वात्तत्रस्थांतसपत्नीसावित्रींच ५१ नवभिनवसंख्याकैतत्रवटनिकटंकंचुकीयुक्तभूषणि
वायनानिदत्वाकरवीरंजगाम ५२ कादयोकाशीकुंडेमलापकर्षणंशरीरमलनाशकं ५३।५४।५५।५६।५७।५८
वटंसंपूज्यविधिवत्सावित्रीवटसंस्थितां कुंकुमांजनगंधाद्यैरुपचारैरपूजयत् ५१ वटंसवेष्टयनवभि
स्तंतुभिःसुमनोहरैः कंचुकीयुक्तभूषणंदत्वातत्रप्रणम्यच ततोजगामसमुनिःकरवीरंमहापुरं५२
मलापकर्षणंस्नानंकादयोरुत्वावरानने नत्वाविश्वेश्वरंदेवं भवानीविश्वमातरं ५३ विनायकंततानत्वा
तथैवदंडपाणिनं नत्वाकामाक्षिकांदेवीवाराहीविश्वमातरं ५४ ब्रह्माणंचततानत्वाविष्णुंचैवततःपरं
शिवंनत्वाततःसम्यगविमुक्तेश्वरंततः ५५ कुंडलेशंनमस्कृत्यनत्वानंदीश्वरंततः स्नात्वाथमणि
कर्ण्यांवैमणिकर्णेश्वरंततः ५६ कुकुंठेशनमस्कृत्यतथान्यानपिसर्वशः स्नात्वात्रयमुनेर्भ्राथपादु
केसंप्रणम्यच ५७ मुक्तिमंडपिकांदेव्याविवेशाथमुनीश्वरः विनायकंचरुद्रंचसंपूज्यविधिवत्ततः ५८
कालवेतालकौपूज्यद्वारपालौमहाबलौ देव्यादत्तवरादेवीपूजितौसर्वकामदौ ५९
देव्याःद्वारपालौकालवेतालौपूज्यसंपूज्यदेव्यादत्तस्यवरस्यउदकेःउत्तरफल्गुउदकेःफल्गुमुत्तरमिश्रमरः

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

ययोरलौकिकंफलमितिचेत्तदाह पूजितौसंतौसर्वकामदौसर्वदत्तसामर्थ्यरूपफलवंतौभवतइतिसूत्रार्थः॥९॥
गर्भगृहंदेव्याःआलयमध्यं दंडवत्दंडोयथाएवंपततितद्वत्साष्टांगं प्रणामं ६० पुष्पांजलिंमंत्र
माह नमोदेव्याइति देव्यैलक्ष्म्यादिरूपिण्यैमहादेव्यैत्रिपुरारूपिण्यैशिवायैपरब्रह्मरूपायैप्रकृत्यै
जगदुपादानकारणस्वरूपिण्यैभद्रायैसकामानांकल्याणरूपिण्यैनमः नियताः नियमयुक्ताः संतः
गर्भगृहंसमासाद्यमहादेवीप्रणम्यच गंधपुष्पसुवस्त्राद्यैर्महालक्ष्मीमपूज्यसः पुष्पांजलिं
प्रदायचप्रणामसंदंडवत् ६० नमोदेव्यैमहादेव्यैशिवायैसततंनमः नमःप्रकृत्यैभद्रायै
नियताःप्रणतास्मतां ६९ इतिश्रीपद्मपुराणेकरवीरमहात्म्येगरुलिलोपामुद्रासंवादेसप्तमोध्यायः ७
तांप्रसिद्धांदेवीं प्रणताः नमस्कुर्मः एकोपिपराशरःक्षेत्रदेवीदर्शनजन्यगौरवेणात्मानंबहुमन्यमानः
बहुक्वचनेन निर्दिशतिनियताःप्रणताइति स्मेत्यव्ययपादपूरणार्थंतुहिचस्महवैपादपूरणेइतिकोशात्
इतिश्रीपद्मपुराणेकरवीरकांडेकरवीरमहात्म्येगरुलिलोपामुद्रासंवादेसप्तमोध्यायः॥७॥ ७॥

७॥ ७॥ ७॥ ७॥ ७॥ ७॥ ७॥ ७॥